

I Konwencja Muzyki Polskiej

Muzyka tradycyjna – potencjał i wyzwania

moderator: Janusz Prusinowski

Celem panelu była dyskusja środowiska praktyków i badaczy muzyki ludowej (w szerokim znaczeniu) wokół najważniejszych tematów związanych z kontynuacją tradycji i jej obecnością w przestrzeni publicznej. Owocem tej dyskusji miały być tezy – idee możliwe do zrealizowania przez Instytut Muzyki i Tańca. Dyskusja była bardzo żywa a jej owoce konkretne.

W panelu uczestniczyło kilkanaście osób, m.in.:

- Katarzyna Dadak-Kozicka
- Maria Baliszewska
- Jerzy Kornowicz
- Jan Bernad
- Antoni Beksiak
- Witold Broda
- Ewa Grochowska
- Małgorzata Jędruch-Włodarczyk
- Jacek Jackowski
- Remigiusz Mazur- Hanaj
- Karol Ejgenberg
- Janusz Prusinowski - moderator

Na wstępie zdefiniowałem tytuł panelu, by od początku unikać szkodliwego dla naszej dziedziny pomieszania pojęć.

Muzyka Tradycyjna – „muzyka przekazywana z pokolenia na pokolenie drogą ustnego przekazu” (cyt. wg definicji z *Raportu o stanie muzyki polskiej*)

Potencjał tkwiący w muzyce tradycyjnej to:

1. Wiedza – **praktyczna** znajomość muzyki, rządzących nią praw i kontekstu jej praktykowania, kompetencja i mistrzostwo wykonania.
2. Osobowości – **osobisty** charakter muzykowania, wielkie bogactwo muzycznych, twórczych indywidualności.
3. Skuteczny, sprawdzony przez wiele pokoleń **system edukacyjny** – obecna w tradycji **muzykalność powszechna** i wyrosła na jej bazie twórcza wirtuozeria wybitnych indywidualności.

Wyzwania utrudniające dostęp do „potencjałów” to:

1. **Zanik** wielu sensów i **kontekstów** w jakich muzyka tradycyjna się zrodziła i jakie wyraża. Świat dzisiejszy – inne społeczeństwo, inne wartości, nowe symbole. Co pozostaje wspólnego? Co niezmiennie wartościowego w „tradycji dla współczesności”?
2. **Kompleksy polskie** – dość powszechny w Polsce (a „wyjątkowy” na tle Europy) brak szacunku do muzyki wiejskiej a nawet wstyd „wiejskości”.
3. **Niedostępność** – nieobecność muzyki tradycyjnej w mediach (poza wybranymi audycjami w PR2), trudność w dotarciu do nagrań archiwalnych.
4. **Pomieszanie pojęć** – pojęcie „muzyki ludowej” łączone z PRL-owskim (patrz Raport) obrazem zespołów pieśni i tańca oraz przygotowywanymi przez nie słabymi artystycznie widowiskami scenicznymi, medialna promocja tylko młodzieżowej muzyki folk, brak dźwiękowego desygnatu dla pojęcia „wiejskiej muzyki tradycyjnej”.

Wobec tak określonego zagadnienia podniesiona została kwestia **Raportu o stanie muzyki polskiej** i informacji podanych w rozdziale „Muzyka ludowa – od tradycyjnej do folkowej”.

Jan Bernad krytycznie ocenił akcent położony w Raporcie na muzykę folk i nadzieje w tym nurcie pokładane. Maria Baliszewska (autorka raportu) odparła, że szczegółowy (uwzględniający wszystkich wykonawców) opis dziedziny muzyków tradycyjnych był niemożliwy ze względu na ograniczone rozmiary raportu, natomiast ujęcie muzyki folkowej jako zjawiska - konieczne dla reprezentatywności tegoż raportu, z definicji niedoskonałego. Pojawiła się konieczność zbudowania hierarchii zjawisk, by zająć się najważniejszymi.

Wnioski dotyczące raportu i wynikające z dyskusji o nim przenieśliśmy do tematu:

Wizerunek i promocja

1. Pomieszenie pojęć i definicji – postulat klarownego nazywania po imieniu muzyki tradycyjnej, zespołów folklorystycznych i zespołów folkowych. **Rozdzielenie i skryształizowanie** tych **pojęć** w świadomości powszechnej powinno być rolą środowiska.

2. Przetrawianie **idiomu muzycznego** – kluczowa sprawa uchwycenia i posługiwania się muzycznym „językiem polskim” i językami mniejszości narodowych. Zaznaczenie wartości wszelkich działań mających na celu kontynuację muzycznego języka tradycji.

3. Mądrzejsza **obecność** muzyki tradycyjnej **w edukacji** – dobre nauczanie pieśni i tańców tradycyjnych może być doskonałym narzędziem tworzenia atrakcyjnego wizerunku oraz promocji tej muzyki wśród dzieci, młodzieży, nauczycieli i rodziców. Do dobrego nauczania nie wystarczą same podręczniki, potrzebni są kompetentni nauczyciele i ich **pozytywna postawa** wobec tradycji.

Stworzenie warunków do podnoszenia kwalifikacji i „zanurzenia” nauczycieli w tę muzykę powinno być działaniem priorytetowym. Bardziej szczegółowe rozwiązania w bloku „Kontynuacja i edukacja”

4. Szacunek wobec wsi – częste negatywne skojarzenia ze wszystkim co wiejskie (w tym z muzyką wiejską) utrudniają jej obiektywne dostrzeżenie. Propagujemy postawę szacunku.

5. Emblematy społeczności lokalnych – na Podhalu, Kurpiach i w kilku jeszcze regionach lokalne społeczności chlubią się i promują z pomocą rdzennej kultury muzycznej – to dobre wzory.

6. Finansowa gratyfikacja – słabe i rzadkie wynagradzanie wiejskich muzykantów jest okazywaniem braku szacunku do nich. Społeczeństwo takie działania widzi i na ich podstawie wyciąga wnioski. W miarę możliwości należy to zmieniać.

7. Mądra, misyjna obecność w mediach – to sugestia do dziennikarzy i redaktorów, by muzyka tradycyjna nie była „tematem przemilczanym” i unikany, ale by media dawały przykład „pozytywnej postawy”. By zapobiegać wyrastaniu pokolenia, które polskiej muzyki tradycyjnej nigdy nie słyszało.

8. Kampania społeczna – to propozycja przygotowania wspólnie z IMiT społecznej i medialnej kampanii – na wzór „Kup dziecku instrument” – propagującej walory muzyki „po dziadkach”, zmieniającej nastawienie społeczne do tej sprawy. Do zastanowienia

9. Brak krytyki muzycznej w tej dziedzinie – to smutna konstatacja. Rolą środowiska – w tym przypadku praktyków i znawców muzyki tradycyjnej – jest wykreowanie zjawisk, umożliwiających rozwój takiej krytyki. Dobrze byłoby znaleźć w jakimś periodyku stałe miejsce na tradycję. Może „Ruch muzyczny”?

Kontynuacja tradycji i edukacja

Praktycznie każdy poruszony w dyskusji wątek kierował uwagę na sprawy przekazu tradycji i edukacji – zarówno muzycznej jak i powszechnej. To głęboka wiedza o człowieku, jego muzycznym rozwoju, związku muzyki z ciałem, uczuciami i relacjami międzyludzkimi jest wciąż aktualnym bogactwem tradycji.

1. Kluczowa wartość kontynuowania tradycji teraz, dopóki żyją jej „nosiciele” – wiejscy muzykanci – bardzo cieszymy się z programu IMiT „**Szkoła Mistrzów Tradycji**”.

2. Postulat o **dopuszczeniu muzykantów** i kontynuatorów **do edukacji** – w formie i zakresie zgodnym z zasadami MEN – brzmiał na panelu bardzo często. Jest taka wola (muzyków) i taka potrzeba (systemu edukacyjnego), kwestią jest odnalezienie lub stworzenie „furtok” systemowych i lokalnych do takiej działalności. Istnieją pojedyncze przykłady funkcjonujących klas instrumentów tradycyjnych w szkołach muzycznych.

3. **Certyfikat** dla muzyków uczących tradycyjnej gry, śpiewu i tańca wydawany przez IMiT we współpracy z Forum Muzyki Tradycyjnej – ustanowienie takiego „certyfikatu” ułatwiłoby muzykom znającym i potrafiącym przekazywać muzykę tradycyjną nawiązywać współpracę z konkretnymi szkołami i placówkami kulturalno – oświatowymi. Należy opracować przejrzyste zasady przyznawania certyfikatu i zebrać grono ekspertów, opiniujących kandydatów. Certyfikat mógłby okazać się również narzędziem promocji dla muzyki tradycyjnej.

4. **Kursy dla nauczycieli**, szczególnie nauczania początkowego i muzyki – organizowane przez Forum Muzyki Tradycyjnej, wprowadzające w przedmiot i metodykę nauczania.

5. Działania w ramach zajęć uzupełniających – propozycja programu operacyjnego dla IMiT - „**Lekcja Folkloru**”

6. Pozawydziałowa Katedra Muzyki Tradycyjnej na Akademii Muzycznej (projekt pod kierownictwem prof. Katarzyny Dadak-Kozickiej) – pojawiła się idea stopniowego stworzenia wydziału lub innej organizacyjnej formy przekazywania muzyki tradycyjnej na poziomie Akademii Muzycznej. Jest wiele zagranicznych wzorów takich wydziałów i uczelni.

Projekt wymaga przygotowania i taką pracę jest środowisko gotowe podjąć – w porozumieniu z rektorami konkretnych uczelni oraz IMiT.

Archiwa i prawa autorskie/wykonawcze:

Zawartość archiwów z muzyką tradycyjną jest dobrem narodowym i jako takie powinna być dostępna dla całego narodu. Niestety dostępność i otwartość archiwów jest w wielu wypadkach znikoma. Wynika to albo z obowiązujących aktualnie praw autorskich albo małego stopnia zdigitalizowania nagrań albo złej woli administratorów.

Temat ten był domeną Jacka Jackowskiego, prowadzącego archiwum IS PAN.

Przedstawił on zebrany stopień digitalizacji zbiorów i ich dostępności na europejskim portalu **Dismarc**. Są jednak kwestie do tej pory nie rozwiązane:

1. Stworzenie internetowej bazy danych o istniejących polskich archiwach i ich zawartości - to duży projekt do realizacji którego przymierza się grono archiwistów.

2. Zasady udostępniania nagrań w Internecie – brak klarownych przepisów, nie ma podpisanych umów z wykonawcami (w czasie nagrań nie było Internetu) i inne problemy.

3. Kwestia woli administratora nagrań – niektórzy administratorzy nagrań po prostu nie udostępniają lub bardzo utrudniają dostęp.

4. Zbiory nieskatalogowane – nie wiadomo co w nich jest.

5. Zasada płacenia / wypłacania tantiem wykonawczych do/przez STL

Na wiele tematów zabrakło dyskutantom po prostu czasu, liczymy na to, że spotkania takie będą miały kontynuację.

Tezy, które mogłem w imieniu środowiska przedstawić na Zgromadzeniu Ogólnym Konwencji Muzyki Polskiej to:

1. Wprowadzenie uzupełniających zajęć dla szkół powszechnych i muzycznych, prowadzonych przez muzyków kontynuujących tradycje regionalne – wprowadzenie programu operacyjnego „**Lekcja Folkloru**”.

2. Organizowanie i prowadzenie **kursów muzyki tradycyjnej dla nauczycieli**.

3. Przygotowanie i przeprowadzenie **kampanii społecznej** nobilitującej polską muzykę wiejską.

4. Przygotowanie koncepcji **Pozawydziałowej Katedry Muzyki Tradycyjnej**

5. Propagowanie sięgania do **archiwalnych materiałów źródłowych** – dążenie do ich dostępności w Internecie.

Sprawozdanie sporządził

Janusz Prusinowski